

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys
Erityisasiantuntija Johannes Koskeniemi

LAUSUNTO

14.3.2024

Lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 12/2024 vp)

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi muun muassa työehtosopimuslakia, työriitojen sovittelusta annettua lakia ja työsopimuslakia. Lausuntoa on pyydetty erityisesti ehdotuksesta, jolla lisättäisiin työntekijälle velvoite maksaa työnantajalleen hyvitystä, mikäli hän jatkaisi työntekijäjärjestön toimeenpanemaa tuomioistuimen lainvastaiseksi toteamaa työnseisausta saatuaan tiedon tuomiosta ja mainittuun ehdotukseen liittyvistä oikeusturvanäkökohdista.

Esitys on merkityksellinen erityisesti perustuslain 13 §:n 2 momentin kannalta. Eduskunnan perustuslakivaliokunta antaa lausunnon työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle. Esityksen perustuslainmukaisuus ja sen suhde kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin tulee arvioitavaksi perustuslakivaliokunnan aikanaan antamassa lausunnossa.

Oikeusministeriö antoi valmisteluvaiheessa 5.12.2023 päivätyn lausunnon nyt käsitellyssä olevasta esityskokonaisuudesta. Oikeusministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavan.

**Postiosoite
Postadress**

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

**Käyntiosoite
Besöksadress**

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

**Puhelin
Telefon**

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

**Faksi
Fax**

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

**S-posti, internet
E-post, internet**

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain (työriitalain) 18 a §

Hallituksen esityksen mukaan työriitalakiin lisättäisiin uusi 18 a §, jonka mukaan työntekijöiden tai työnantajien yhdistys, joka toimeenpanee työtaistelun 8 a tai 8 b §:ssä säädetyn vastaisesti, on vahingonkorvauksen asemesta maksettava hyvitys. Hyvityksen määrä on vähintään 10 000 euroa ja enintään 150 000 euroa.

Hyvitys perustuisi työtaisteluihin, jotka ovat myötätuntotaisteluja ja poliittisia työtaisteluja koskevien säännösten vastaisia.

Hyvityksen tuomitsi yleinen tuomioistuin. 4 momentin säännös oikeuspaikasta tarkoittaisi sitä, että oikeudenkäymiskaaren 10 luvun valinnaiset oikeuspaikat eivät olisi käytettävissä. Tämän sekä lyhyen kanneajan (kuusi kuukautta) tarkoituksena olisi mahdollistaa kanteiden käsittely yhdessä, jos samaan työtaisteluun liittyisi useita kanteita.

Työsopimuslain 3 luvun 6 §

Hallituksen esityksen mukaan työntekijän velvollisuuksia koskevaan työ sopimuslain 3 lukuun lisättäisiin uusi 6 §, jonka mukaan työntekijä, joka jatkaa työntekijäyhdistyksen toimeenpanemaa tuomioistuimen tuomiossa lainvastaiseksi todettua työnseisausta vielä senkin jälkeen, kun työnantaja on ilmoittanut hänelle tuomiosta, olisi velvollinen maksamaan työnantajalleen hyvitystä 200 euroa. Oikeus hyvitykseen ei edellyttäisi tuomion lainvoimaisuutta.

Kysymys olisi uudentyyppisestä seuraamuksesta, joka on määrältään vakioitu. Viime kädessä olisi tuomioistuimen tehtävänä ratkaista, onko työnantajalla oikeutta hyvitykseen. Kuitenkin asian laadun ja muun muassa hyvityksen kiinteän rahamäärän vuoksi voidaan olettaa, että tällaisia kanteita ei ainakaan suuressa määrin tulisi käräjäoikeuteen.

Jos työnantajan vaatimus hyvityksen maksamisesta olisi selvä ja riidaton, työntekijä voisi joko maksaa hyvityksen työnantajalle tai työnantaja voisi pidättää sen työntekijän palkasta. Jos vaatimus olisi sen sijaan riitainen, eli työntekijä vastustaisi sitä, työnantaja ei voisi menetellä näin, vaan sen olisi hyvitys saadakseen pantava vireille kanne yleisessä tuomioistuimessa.

Toimivaltainen kärjäoikeus määräytyisi oikeudenkäymiskaaren 10 luvun yleissäännösten mukaan. Tyypillisesti vastaajia olisi oletettavasti useampia, ja kanteet olisi hallituksen esityksen perustelujen mukaan pyrittävä käsittelemään samassa oikeudenkäynnissä oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 2 §:n nojalla.

Koska ainoastaan riitaiset hyvitysvaatimukset tulevat kärjäoikeuden ratkaistavaksi, kanteet käsiteltäisiin oletettavasti tyypillisesti tavanomaisessa riita-asiain menettelyssä. Riitaiset kysymykset olisivat kuitenkin oletettavasti suppeita. Tällainen kysymys voisi oletettavasti olla ainakin se, onko työntekijä saanut työnantajalta tiedon tuomioistimen ratkaisusta. Tiedon antaminen on työnantajan velvollisuus, ja oikeudenkäynnissä olisi hyvitystä vaativan työnantajan asia näyttää toteen se, että se on täyttänyt tämän velvollisuuden. Kuten esityksessä todetaan, työnantajan olisi jo oman etunsa vuoksi perusteltua ilmoittaa tuomiosta kirjallisesti.

Toinen mahdollinen riitakysymys voisi oletettavasti koskea sitä, onko työntekijä osallistunut työnseisaukseen. Tämänkin osoittaminen olisi hyvitystä vaativan työnantajan velvollisuus.

Hyvityksen määrän vuoksi oikeusapua ei käytännössä ainakaan yleensä myönnettäisi hyvitysasian käsittelyä varten. Tämän seikan merkitys olisi vähäinen, koska työntekijää voisi edustaa työmarkkinajärjestön palveluksessa oleva juristi oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla, kun säännöksessä mainitut edellytykset täyttyvät.

Kärjäoikeuden ratkaisuun tyytymättömän olisi mahdollista hakea siihen muutosta kuten siviiliasioissa yleensä eli valittamalla hovioikeuteen tai ennakkopäätösvalituksella korkeimpaan oikeuteen.

Oikeusvoima, lainvoima ja muutoksenhaku

Kysymys siitä, onko työnseisaus lainvastainen, olisi ratkaistu aikaisemmin joko työtuo-
mioistuimen tai yleisen tuomioistuimen tuomiolla. Ratkaisu, jolla työnseisaus on kat-
sottu lainvastaiseksi, saisi oikeusvoiman, vaikka se ei olisikaan vielä lainvoimainen.
Tämä olisi sinänsä poikkeus yleisestä periaatteesta, jonka mukaan vain lainvoimainen
tuomio saa oikeusvoiman. Poikkeus on kuitenkin perusteltu, sillä työnantajan oikeus-
suojan tarve ei käytännössä toteutuisi, jos oikeus hyvitykseen edellyttäisi tuomion lain-
voimaa. Olisi epätarkoituksenmukaista ja työlästä, jos kysymys työnseisauksen laillisuu-
desta pitäisi ratkaista aina uudestaan hyvitysasian yhteydessä. Tämä ei olisi työntekijän-
kään edun mukaista.

Työtuo-
mioistuimen tuomiot ovat välittömästi lainvoimaisia. Sen sijaan yleisen tuomiois-
tuimen ratkaisut, joilla työtaistelu katsotaan laittomaksi, eivät ole välittömästi lainvoi-
maisista, vaan niihin voidaan hakea muutosta tavallisessa järjestyksessä. Tällöin syntyy
mahdollisuus, että työnseisaus todetaan hyvitystä koskevan velkomustuomion antami-
sen jälkeen muutoksenhaun myötä lailliseksi. Esityksen mukaan työntekijän oikeusturva
taataan tällaisessa tilanteessa siten, että työntekijällä olisi oikeus saada maksamansa
hyvitys takaisin. Viime kädessä työntekijällä olisi mahdollisuus hakea hyvitystä koskevan
tuomion purkamista ylimääräisessä muutoksenhaussa, ellei työnantaja vapaaehtoisesti
palauta hyvitystä. Oletettavasti olisi kuitenkin erittäin harvinaista, että työnantaja ei täl-
laisessa tilanteessa palauttaisi vapaaehtoisesti hyvitystä. Näillä perusteilla oikeusminis-
teriö pitää ehdotettua sääntelyä hyväksyttävänä.